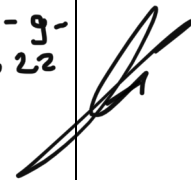

Programma van Eisen

Format conform KNA versie 4.1 (24-05-2018)

Locatie	Puttershoek, Schouteneinde 27		
Projectnaam	Puttershoek, Schouteneinde 27		
Plaats binnen archeologisch proces			
0 Opgraven Landbodems			
x IVO – Proefsleuven (IVO-P)			
0 IVO – Overig (IVO-O)			
0 IVO-P - variant Archeologische Begeleiding			
0 Archeologische begeleiding met beperkte versterking (AB-bv)			
Opsteller	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
Auteur: Senior KNA Archeoloog	Drs. I.S.J. Beckers Olmenlaan 6a 3833 AV Leusden 088-8181981 info@synthegra.nl	30-08-2021	
Senior KNA-archeoloog (controle/goedkeuring)	Drs. F. Stevens Olmenlaan 6a 3833 AV Leusden f.stevens@synthegra.nl 06-44766965	Versie 1.0	
Opdrachtgever	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
Kubiek Ruimtelijke Plannen	Donald Meis Kerkewijk 156 3904 JJ Veenendaal 06-58833104 donald@kubiek.nu		
Goedkeuring bevoegde overheid			
	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
x Gemeente	Gemeente Hoeksche Waard	20-9-2022	
0 Provincie	Mw. C.D.R. Cohen-Stuart		
0 Rijk	Postbus 2003		
0 Overig	3260 EA Oud-Beijerland 088-6473647 / 06-45059916 info@gemeentehw.nl		
Kennisgeving Depothouder/eigenaar	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
Provinciaal Archeologisch Depot Zuid-Holland	Dhr. M. Philippeau / Mevr. I. Riemersma		

	m.philippeau@pzh.nl i.riemersma@pzh.nl	/		
--	--	---	--	--

Inhoud

HOOFDSTUK 1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED	4
HOOFDSTUK 2 AANLEIDING EN MOTIVERING VAN HET ONDERZOEK	5
2.1 Aanleiding en motivering	5
HOOFDSTUK 3 EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK	6
HOOFDSTUK 4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING	7
4.1 Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context	7
4.2 Aard en ouderdom van de vindplaats(en)	7
4.3 Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)	7
4.4 Structuren en sporen	8
4.5 Anorganische artefacten	8
4.6 Organische artefacten	8
4.7 Archeozoologische en botanische resten	8
4.8 Motivatie	8
4.9 Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen	8
4.10 Gaafheid en conservering	9
5.1 Doelstelling	10
5.2 Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders	10
5.3 Vraagstelling	10
5.4 Onderzoeksvragen	10
HOOFDSTUK 6 METHODEN EN TECHNIEKEN	12
6.1 Methoden en technieken	12
6.2 Strategie	13
6.3 Omgang kwetsbare vondsten en monsters	13
6.4 Structuren en grondsporen	13
6.5 Aardwetenschappelijk onderzoek	14
6.6 Anorganische artefacten	14
6.7 Organische artefacten	14
6.8 Archeozoologische en -botanische resten	14
6.9 Overige resten	15
6.10 Dateringstechnieken	15
6.11 Beperkingen	15
HOOFDSTUK 7 UITWERKING EN CONSERVERING	16
7.1 Structuren, grondsporen	16
7.2 Analyse aardwetenschappelijke gegevens	16
7.3 Anorganische artefacten	16
7.4 Organische artefacten	16
7.5 Archeozoologische en -botanische resten	16
7.6 Beeldrapportage(objecttekeningen, foto's, kaarten e.d.)	16
HOOFDSTUK 8 (De)selectie en conservering	18
8.1 Selectie materiaal voor uitwerking	18
8.2 Selectie materiaal voor deponering en verwijdering	18
8.3 Selectie materiaal voor conservering	18
9.1 Eisen betreffende depot	19
9.2 Te leveren product	19
HOOFDSTUK 10 RANDVOORWAARDEN EN AANVULLENDE EISEN	20
10.1 Personele randvoorwaarden	20
10.2 Overlegmomenten	20
10.3 Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie	21
10.4 Overige randvoorwaarden en aanvullende eisen	21
HOOFDSTUK 11 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET VASTGESTELDE PVE	23
11.1 Wijzigingen tijdens het veldwerk	23
11.2 Belangrijke wijzigingen	23
11.3 Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk	23
11.4 Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering	23
LITERATUUR EN BIJLAGEN	24
Bijlage 1 bij het PvE: Lijst met te verwachten aantallen	26
Bijlage 2 bij het PvE: Overzicht te raadplegen specialisten/specialismen	27
Bijlage 3 plangebied voor de inrichtingswerkzaamheden	28
Bijlage 4 IKAW / AMK / Archis-waarnemingen	30
Bijlage 5: Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Hoeksche Waard	31
Bijlage 6: Tekening van de bouwplannen	32
Bijlage 7: Locaties van de geplande proefsleuven	33

HOOFDSTUK 1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED

Projectnaam	Puttershoek, Schouteneinde 27
Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Hoeksche Waard
Plaats	Puttershoek
Toponiem	Schouteneinde 27
Kaartbladnummer	43F
x,y-coördinaten	Noord: 99043 / 424410 Oost: 99039 / 424387 Zuid: 99023 / 424378 West: 99021 / 424401 Centrum: 99031 / 424395
CMA/AMK-status	Het plangebied maakt geen deel uit van een AMK-terrein.
Archis-monumentnummer	Niet van toepassing
Archis-waarnemingsnummer	Niet van toepassing
Oppervlakte plangebied	Ca. 840 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	Ca. 840 m ²
Huidig grondgebruik	woonerf

HOOFDSTUK 2 AANLEIDING EN MOTIVERING VAN HET ONDERZOEK

2.1 Aanleiding en motivering

In het plangebied op de locatie Schouteneinde 27 te Puttershoek zijn twee nieuwe vrijstaande woningen gepland. De ingreep behelst de sloop van de huidige bebouwing (een woning en een schuur) en de realisatie van twee nieuwe woonpercelen. De nieuwe woningen zullen gebouwd worden op de locatie van de huidige woning, langs de Schouteneinde. De nieuwe woningen zullen waarschijnlijk gefundeerd worden op funderingsbalken op heipalen. Ter plaatse van de nieuwe funderingsbalken zal tot ca. 1 m -mv gegraven worden.

Omdat de geplande ingreep een grotere oppervlakte beslaat en dieper reikt dan de maximale verstoringsoppervlakte en -diepte uit het bestemmingsplan, is voor het plangebied in augustus 2021 een gecombineerd bureau- en booronderzoek in de verkennende fase uitgevoerd. Uit het bureauonderzoek bleek dat in het gebied diverse archeologische niveaus verwacht konden worden met mogelijke archeologische resten vanaf het Neolithicum. Vanwege de ligging van het plangebied langs de Schouteneinde (een historische (ontginnings-)as) werden archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe Tijd verwacht. Tijdens het booronderzoek werd in de bovengrond een humeuze laag met fragmenten bouwpuin en keramiek aangetroffen. Deze laag is geïnterpreteerd als een potentiële archeologische woonlaag uit de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe Tijd. Drie boringen zijn gestuit op een ondoordringbare laag, waarschijnlijk een nog aanwezige fundering. In het oosten van het gebied is een pakket met dijkophogingslagen aangetroffen met een fragment Frieslands aardewerk uit de Nieuwe Tijd. Omdat in het gebied derhalve archeologische waarden worden verwacht, wordt in het gebied een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.¹ In het kader hiervan wordt dit Programma van Eisen (PvE) opgesteld.

Het PvE is opgesteld conform de vigerende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie en het betreffende archeologisch beleid van de bevoegde overheid, de Gemeente Hoeksche Waard, inclusief de beschikbare Archeologische Verwachtingskaart.²

¹ Ransijn 2021

² Huizer et al. 2014

HOOFDSTUK 3 EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK

Eerder uitgevoerd onderzoek	
Bureauonderzoek	
Uitvoerder	Synthegra B.V. te Leusden
Uitvoeringsperiode	Augustus 2021
Rapportage	Synthegra-rapport S210036
Veldonderzoek (IVO-O)	
Uitvoerder	Synthegra B.V. te Leusden
Uitvoeringsperiode	Augustus 2021
Uitvoeringsmethode	Booronderzoek, verkennend
Rapportage	Synthegra-rapport S210036
Vondsten/monsters/documentatie	Synthegra B.V. te Leusden
Specialistisch onderzoek	
Archeobotanie	Niet van toepassing.
Archeozoölogie	Niet van toepassing.
Fysische antropologie	Niet van toepassing.
Fysische geografie	Niet van toepassing.
Geofysisch onderzoek	Niet van toepassing.
Archeologisch materiaal	Synthegra, Synthegra-rapport S210036
Vondsten/documentatie	Synthegra, Synthegra-rapport S210036
Geraadpleegde bronnen en partijen	
Overige literatuur	
Amateur-archeologen	Niet van toepassing.

HOOFDSTUK 4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

4.1 Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context

Het plangebied ligt in Puttershoek in Zuid-Holland. Hier was tot de bedijkingen in de Late Middeleeuwen het Maas-estuarium gelegen. Ten noorden van het plangebied is van 7100 tot 4000 v. Chr. de Puttershoekse stroomgordel actief, een voorloper van de Maas. Op deze stroomgordel kunnen archeologische waarden vanaf het Neolithicum aanwezig zijn. In de gezette boringen in het plangebied is de Puttershoekse stroomgordel niet aangetroffen.

Na ca. 4000 v. Chr. werd de kustlijn steeds meer gesloten en kon achter de kustlijn op grote schaal veengroei plaatsvinden. Uit het booronderzoek blijkt dat in het plangebied een dik veenpakket aanwezig is. Tijdens de IJzertijd werden op kleine schaal de Zuid-Hollandse veengebieden ontgonnen en in de top van de veenlaag kunnen dus archeologische resten aanwezig zijn. Uit het booronderzoek blijkt echter dat de top van het veen geërodeerd is en daarom worden op dit niveau geen archeologische waarden verwacht.

Het veenpakket wordt afgedekt door een pakket geulafzettingen van het Laagpakket van Walcheren binnen de Formatie van Naaldwijk. Deze afzettingen zijn gesedimenteerd in de periode van de IJzertijd tot en met de Late Middeleeuwen. In deze periode maakte het plangebied deel uit van een uitgestrekt getijdengebied in Zuid-Holland en Zeeland. Ondanks de relatief natte omstandigheden is het gebied bewoond geweest vanaf de IJzertijd. Op de locatie van het plangebied zijn tijdens het booronderzoek geen aanwijzingen gevonden voor bewoningsresten uit de IJzertijd tot en met de Late Middeleeuwen in de top van het Laagpakket van Walcheren.

Vanaf de 15e eeuw is het dorp Puttershoek ontstaan. De plaats is ontstaan als een lintdorp en de historische bebouwing strekt zich uit langs de oorspronkelijke oostelijke ringdijk van de Hoeksche Waard. Het Schouteneinde maakt deel uit van het tracé van deze dijk. Vanwege de ligging naast het Schouteneinde kunnen in het plangebied archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd worden verwacht. Op het historisch kaartmateriaal is ten minste vanaf de kadastrale minuutkaart uit de periode tussen 1811 en 1832 in het zuiden van het plangebied bebouwing aangegeven.

4.2 Aard en ouderdom van de vindplaats(en)

Tijdens het booronderzoek is in de bovengrond een humeus pakket met resten bouwpuin en keramiek aanwezig. Dit is geïnterpreteerd als een woonlaag uit de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe Tijd. In het noordoosten van het plangebied is een pakket met dijkophogingslagen gevonden met daarin een fragment Frieslands aardewerk uit de Nieuwe Tijd. Oudere archeologische resten worden op basis van het booronderzoek niet verwacht. In het plangebied kunnen archeologische resten vanaf de 15^e eeuw aanwezig zijn. Vanwege de ligging naast het Schouteneinde worden de resten van een boerderij en/of resten van een woning verwacht met bijbehorende erf-resten zoals beer- en waterputten, funderingsresten van bijgebouwen, etc. De potentiële woonlaag bevindt zich tussen 40 en 100 cm -mv, onder de recente bouwvoor.

4.3 Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)

Langs het Schouteneinde, ongeveer op de locatie van de huidige bebouwing worden de resten verwacht van historische bebouwing. Direct langs het Schouteneinde worden dijkophogingslagen uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd verwacht. In het westelijke deel van het plangebied worden voornamelijk erf-resten verwacht zoals beer- en waterputten, resten van bijgebouwen etc. In het noorden van het plangebied zijn drie boringen gestuit op

een ondoordringbare laag. Waarschijnlijk betreft het hier funderingsresten van historische bebouwing. In het hele plangebied kunnen archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe Tijd aanwezig zijn. Er wordt uitgegaan van 1 opgravingsvlak.

4.4 Structuren en sporen

Direct langs het Schouteneinde is waarschijnlijk een pakket met dijkophogingslagen uit de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe Tijd aanwezig. Langs het Schouteneinde, ongeveer op de locatie van de huidige bebouwing kunnen resten van historische bebouwing verwacht worden; resten van funderingen en kelders. In het westelijke deel van het plangebied worden erf-resten verwacht; resten van beer- en waterputten, resten van bijgebouwen, afvalkuilen, etc.

4.5 Anorganische artefacten

In het gebied worden resten van een woonerf uit de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe Tijd verwacht. Het vondstmateriaal zal hierbij hoofdzakelijk bestaan uit aardewerkfragmenten en resten bouw materiaal. In het gebied kunnen ook gebruiksvoorwerpen van glas, natuursteen en metaal aanwezig zijn.

4.6 Organische artefacten

Organische artefacten zijn waarschijnlijk matig tot goed bewaard, mits ze onder de grondwaterspiegel liggen of in gesloten contexten zoals bijvoorbeeld een beerput. Vanwege de ligging in een potentieel woonerf uit de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe Tijd worden resten van dierlijk botmateriaal (en schelpresten en resten van visbeenderen) verwacht in afvalkuilen en beerputten. Daarnaast kunnen gebruiksobjecten van hout, textiel en leer aanwezig zijn.

4.7 Archeozoölogische en botanische resten

Alle archeozoölogische en botanische resten die in het spectrum van agrarische (landelijke) nederzetting aanwezig kunnen zijn, kunnen ook hier worden aangetroffen. Vanwege de ligging van het plangebied in dichte nabijheid tot water (de Boezemvliet) zullen archeozoölogische en botanische resten relatief goed bewaard zijn gebleven.

4.8 Motivatie

Hoewel in het plangebied op basis van historisch kaartmateriaal en booronderzoek archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd worden verwacht, is het niet bekend in hoeverre deze resten verstoord zijn geraakt door moderne infrastructurele ingrepen. Door middel van een proefsleuvenonderzoek kan het plangebied systematisch onderzocht worden op de aan- of afwezigheid van archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe Tijd. Op basis van de informatie die uit het proefsleuvenonderzoek volgt, kan besloten worden of de mogelijke archeologische resten in het plangebied behoudenswaardig zijn en of daarom nader onderzoek nodig is.

4.9 Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen

Uit de boringen blijkt dat in het plangebied een potentiële woonlaag aanwezig is tussen 40 en 100 cm -mv. Deze potentiële woonlaag bevindt zich direct onder de recente bouwvoor.

4.10 Gaafheid en conservering

De conservering is waarschijnlijk matig tot goed. Anorganische artefacten en archeologische structuren zijn waarschijnlijk goed bewaard gebleven. Organische artefacten zijn waarschijnlijk goed bewaard gebleven onder de grondwaterspiegel en in gesloten contexten zoals beerputten. Daarbuiten is waarschijnlijk sprake van een matige conservering. Door continue bewoning en gebruik van het gebied langs het Schouteneinde is waarschijnlijk de bovengrond verstoord geraakt. De mate van verstoring van de huidige bebouwing is nog niet bekend.

HOOFDSTUK 5 DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING

5.1 Doelstelling

Het onderzoek wordt uitgevoerd volgens het protocol IVO-Proefsleuvenonderzoek (IVO-P) waarbij het doel is om eventuele vindplaatsen op te sporen en te waarderen. Op basis van deze waardering kan de behoudenswaardigheid van de aanwezige resten worden vastgesteld.

5.2 Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders

Het plangebied ligt in het archeologische landschap Rijn-Maasdelta in de archeoregio Zeeuws Kleigebied.³ De potentiële archeologische resten kunnen mogelijk een bijdrage leveren aan één of meerdere onderzoeksthema's uit de desbetreffende hoofdstukken van de Nationale Onderzoeksagenda Archeologie (NOaA 2.0):

- Welke veranderingen treden op in de samenstelling en ruimtelijke ordening van erven?
- Binnen welke context, wanneer en op welke wijze werden bouwmaterialen hergebruikt?
- Hoe werd met afval omgegaan?

De provincie Zuid-Holland heeft een eigen onderzoeksagenda.⁴ Het onderzoek kan mogelijk een bijdrage leveren aan:

- Waarin uit zich de status van een domein of een boerenhoeve in de Late Middeleeuwen in fysiek, materieel en functioneel opzicht?
- Hoe en onder invloed van welke factoren verliep de bewoningsexpansie op het (post-)Middeleeuwse platteland? Denk aan: Laatmiddeleeuwse ontginningssassen, de indeling van huizen/boerderijen in oude stad- en dorpskernen, wanneer zet de verstening van het Zuid-Hollandse platteland in?

De gemeente Hoeksche Waard beschikt, voor zover bekend, niet over een eigen onderzoeksagenda.

5.3 Vraagstelling

Welke archeologische informatie bevindt zich in de ondergrond van het plangebied, met name in de zone in het zuiden van het plangebied waar de historische bebouwing is geweest en waar de twee nieuwe woningen zijn gepland?

5.4 Onderzoeksvragen

- Zijn binnen het plangebied één of meer archeologische vindplaatsen aanwezig, in het bijzonder van historische bebouwing langs het Schouteneinde?
- Wat is de lithologische-, lithogenetische- en geologische bodemopbouw van het plangebied?
- In welke mate is het onderzoeksgebied verstoord?
- Indien sporen en/of structuren aanwezig zijn, wat is de aard, omvang, datering, fasering en conserveringstoestand van de sporen en structuren?
- In hoeverre zijn in het gebied nog sporen van de 19^e eeuwse bebouwing en hun voorgangers aanwezig?
- In hoeverre is langs het Schouteneinde nog een pakket met dijkophogingslagen aanwezig? Kan het onderzoek inzicht geven in de datering en stratigrafie van het pakket?

³ Rensink et al. 2016

⁴ <https://www.zuid-holland.nl/publish/pages/19024/provincialeonderzoekagendaarcheologie.pdf>

- Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig en hoe is de conserveringstoestand van de verschillende vondstcategorieën?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten, tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij en hoe is de conserveringstoestand?
- Indien archeologische resten afwezig zijn: wat is hiervoor de verklaring?
- Wat is de ruimtelijke spreiding van de archeologische resten, zowel horizontaal als verticaal / stratigrafisch? Kunnen in de stratigrafische opbouw meerdere gebruiksfases aangewezen worden?
- Is sprake van een behoudenswaardige vindplaats of vindplaatsen op basis van de criteria voor het waarderen van vindplaatsen uit KNA 4.1?

Indien wordt doorgestart naar een Opgraving Landbodems, kunnen aanvullende onderzoeksvragen worden opgesteld. Omdat nu nog niet bekend is of er sprake zal zijn van een opgraving, moeten deze aanvullende vragen (indien noodzakelijk) worden geformuleerd, zodra de beslissing tot opgraving wordt genomen in overleg met de bevoegde overheid.

HOOFDSTUK 6 METHODEN EN TECHNIEKEN

6.1 Methoden en technieken

De uitvoering van het gehele onderzoek dient conform de KNA versie 4.1 en onderhavig PvE te gebeuren.⁵

Alle werkzaamheden vinden plaats uitgaande van protocol IVO-P uitgaande van het aanleggen en administreren van 1 vlak. Onderstaande paragraaf is daarop gebaseerd. De uit te voeren werkzaamheden zijn er dus op gebaseerd om representatieve waarnemingen te doen die leiden tot een waardering van eventuele vindplaatsen.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek wordt gebruikt gemaakt van een graafmachine met een gladde bak (een zogenaamde tandenbak is niet toegestaan). Het is raadzaam om de zwaarte van de machine af te laten hangen van het feit of er nog bebouwing aanwezig is tijdens het proefsleuvenonderzoek, in verband met een kleine draaicirkel ter hoogte van proefsleuf 2. De kraanmachinist verdiept laagsgewijs, op aanwijzingen van de archeoloog, naar het aan te leggen vlak. Het archeologisch leesbare vlak (indien nodig worden meerdere archeologische vlakken aangelegd) wordt waar nodig geschaafd, gefotografeerd, ingekrast, beschreven en getekend op maximaal schaal 1:50 of digitaal ingemeten met behulp van bijvoorbeeld een Robotic Total Station of nauwkeurig GPS-systeem. Indien nodig worden detailtekeningen gemaakt.

Eventueel muurwerk wordt zoveel mogelijk vrij gelegd, schoongeveegd en dan ingemeten. Van het muurwerk worden detailfoto's gemaakt en de stratigrafische ligging en versnijdingen van het muurwerk worden gedocumenteerd. Het baksteenformaat, de vijf- en tienlagenmaat, de kleur van het baksel en de mortel en het metselverband worden gedocumenteerd. Eventueel muurwerk kan pas verwijderd worden na toestemming van de bevoegde overheid.

Eventuele houten structuren worden zoveel mogelijk blootgelegd en daarna gefotografeerd/gedocumenteerd. Houten structuren mogen pas verwijderd worden na overleg met de bevoegde overheid. Conservering van eventuele houten structuurdelen vindt plaats in overleg met de opdrachtgever en de bevoegde overheid. Vlak én stort worden consequent afgezocht met een metaaldetector, dit dient te gebeuren door een lid van het veldteam dat veel ervaring heeft in het detecteren van vondsten met behulp van een metaaldetector. Vondsten worden per spoor, per laag en per materiaalcategorie verzameld. Dit geldt zowel voor het vlak als voor profielen. Aanlegvondsten die niet aan sporen kunnen worden toegewezen, worden verzameld in vakken. De breedte van de vakken is maximaal de breedte van de put. De lengte van de vakken is maximaal 5 m. Stortvondsten worden per sleuf verzameld. Bijzondere vondsten worden als puntvondst (X-, Y-, Z-coördinaten) ingemeten en verzameld. Alle vlakken, coupes en profielen worden gefotografeerd. Van belangwekkende (kwetsbare) vondsten worden, op de plaats van aantreffen, foto's gemaakt.

Een representatieve selectie van de sporen wordt gecoupeerd, gedocumenteerd en afgewerkt. Waterputten worden zoveel mogelijk *in situ* behouden. Van de coupe wordt tenminste foto's genomen en een coupetekening gemaakt. Vondstmateriaal wordt daarbij laagsgewijs verzameld. Greppels worden minstens één keer over voldoende breedte en lengte gecoupeerd. Om de diepte van diepe sporen te bepalen wordt gebruik gemaakt van een gutsboring. Van elk vlak worden de NAP-waarden gemeten in één raai in het midden van de sleuf met

⁵ SIKB 2018

intervallen van 5 m. Met hetzelfde interval dient ook de hoogte van het maaiveld te worden gemeten. Van de hoogste en diepste punten van eventueel muurwerk worden ook NAP-maten genomen.

Voorafgaand aan de uitvoering zal kennis moeten worden genomen van milieukundige aspecten en de ondergrondse infrastructuur. Er dient een Veiligheids- en gezondheidsplan te worden opgesteld, conform CROW132/ARBO.⁶

6.2 Strategie

Om een goed beeld te krijgen van de historische bebouwing langs het Schouteneinde, is een proefsleuf in het zuiden van het plangebied, op de locatie van de huidige bebouwing gewenst. Deze proefsleuf kan echter alleen worden aangelegd als de huidige bebouwing tot het maaiveld is gesloopt (variant A). Door de sloop van de huidige bebouwing kan ook een eventuele doorstart naar een Definitieve Opgraving gerealiseerd worden. Het is ook mogelijk om twee proefsleuven aan te leggen in de momenteel onbebouwde delen van het plangebied (variant B). Hiermee zal dan wel rekening gehouden moeten worden met de aanwezigheid van archeologische waarden onder de huidige bebouwing die dan niet onderzocht kunnen worden.

In het plangebied zijn twee proefsleuven van 14 m lang en 4 m breed gepland (zie bijlage 7). Elke proefsleuf zal een oppervlakte van 56 m² beslaan en gezamenlijk zal dus een oppervlakte van 112 m² onderzocht worden. Met de proefsleuven zal daarom 13% van de oppervlakte van het plangebied onderzocht worden, dit is ruim voldoende voor het vaststellen van de aan- of afwezigheid van archeologische waarden.

De proefsleuven worden laagsgewijs verdiept naar het vlak waarop muurresten en andere archeologische sporen uit de periode van de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd zichtbaar worden. Waarschijnlijk ligt dit niveau op 50 a 70 cm -mv. Bij afwezigheid van archeologische sporen zal verdiept worden tot de basis van de potentiële woonlaag, ca. 1 m -mv, om te zien of onder de woonlaag nog archeologische sporen aanwezig zijn. Bij het verdiepen wordt gebruik gemaakt van een metaaldetector. Als door de documentatie van muurresten en andere archeologische sporen de basis van de woonlaag niet goed in zicht komt, kan het nodig zijn om op ca. 1 m -mv een tweede vlak aan te leggen. Als daarbij muurresten en/of andere archeologische sporen verwijderd moeten worden, kan dat alleen in overleg met de bevoegde overheid gebeuren.

6.3 Omgang kwetsbare vondsten en monsters

Kwetsbaar vondstmateriaal wordt behandeld volgens de Leidraad KNA Eerste Hulp bij Kwetsbaar vondstmateriaal.⁷

6.4 Structuren en grondsporen

Alle in het vlak aanwezige sporen worden gedocumenteerd (getekend en gefotografeerd) en beschreven. Een representatieve selectie van de sporen wordt gecoupeerd en afgewerkt. Uitzondering hierop betreffen sporen waarvan vastgesteld wordt dat deze zeker recenter zijn dan 1920. Hier kan volstaan worden met het leeghalen van een selectie van het spoor.

⁶ Spies en Zijl 2008

⁷ Centraal College van Deskundigen 2006

Eventueel muurwerk wordt zoveel mogelijk vrij gelegd, schoongeveegd en dan ingemeten. Van het muurwerk worden detailfoto's gemaakt en de stratigrafische ligging en versnijdingen van het muurwerk worden gedocumenteerd. Het baksteenformaat, de vijf- en tienlagenmaat, de kleur van het baksel en de mortel en het legverband worden gedocumenteerd. Eventueel muurwerk kan pas verwijderd worden na toestemming van de bevoegde overheid. Eventuele houten structuren worden zoveel mogelijk blootgelegd en daarna gefotografeerd en gedocumenteerd. Houten structuren mogen pas verwijderd worden na overleg met de bevoegde overheid. Conservering van eventuele houten structuurdelen vindt plaats in overleg met de opdrachtgever en de bevoegde overheid.

Tijdens het veldwerk worden detailfoto's en overzichtsfoto's genomen van de werkzaamheden ter documentatie en voor publicatiedoeleinden. Bovendien dient in iedere werkput een aantal representatieve overzichtsfoto's te worden gemaakt van het opgravingsvlak of de opgravingsvlakken.

6.5 Aardwetenschappelijk onderzoek

Ten behoeve van het aardwetenschappelijk onderzoek zal van elke proefsleuf een zijwand worden gedocumenteerd. In proefsleuf 1 betreft dit de noordoostelijke zijwand, in proefsleuf 2 de noordwestelijke of zuidoostelijke zijwand (wat in het veld de meest praktische optie is). Bij een simpele stratigrafie kan volstaan worden met drie profielkolommen van ten minste een meter breed. Het profiel zal worden gefotografeerd, en ingetekend op schaal 1:20.

6.6 Anorganische artefacten

Vondsten dienen te worden verzameld, gedocumenteerd, genummerd, geregistreerd op een daartoe geëigend formulier met bijbehorende digitale bestanden, verwerkt, gesorteerd en zo verpakt te worden dat de conditie van het materiaal zo stabiel mogelijk blijft. Hierbij wordt verwezen naar de Leidraad KNA Eerste Hulp bij Kwetsbaar vondstmateriaal.⁸ Er dient bij de aanleg van ieder vlak gebruik te worden gemaakt van een metaaldetector. Representatieve metaalvondsten worden individueel 3D ingemeten en verzameld.

6.7 Organische artefacten

Vondsten dienen te worden verzameld, gedocumenteerd, genummerd, geregistreerd op een daartoe geëigend formulier met bijbehorende digitale bestanden, verwerkt, gesorteerd en zo verpakt te worden dat de conditie van het materiaal zo stabiel mogelijk blijft. Hierbij wordt verwezen naar de Leidraad KNA Eerste Hulp bij Kwetsbaar vondstmateriaal.

6.8 Archeozoölogische en -botanische resten

Botanische en zoölogische monsters worden genomen uit aanwezige kansrijke goed gesloten sporen en contexten. De sporen dienen wel op basis van vondstmateriaal gedateerd te kunnen worden. Behandeling volgens Leidraad 1 Veldhandleiding Archeologie.⁹ Uitwerking en analyse van de monsters geschiedt na overleg met de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid. Hierbij wordt verwezen naar de Leidraad KNA Eerste Hulp bij Kwetsbaar vondstmateriaal.

⁸ Centraal College van Deskundigen 2006

⁹ Carmiggelt en Schulten 2002

6.9 Overige resten

Andere resten dan reeds genoemd worden niet verwacht (diatomeeën, mijten etc.).

6.10 Dateringstechnieken

Wanneer vondstmateriaal geen uitsluitsel geeft over de datering van sporen en/of lagen, kunnen monsters worden genomen voor het verkrijgen van een datering. In het veld dient te worden bepaald of de betreffende sporen/lagen geschikt zijn voor bemonstering, welke dateringstechniek kan worden gebruikt, en voor welke onderzoeksvragen de datering geschikt is. Eventuele uitwerking van tijdens het veldwerk genomen monsters en de met zich meebrengende kosten, worden in het evaluatieverslag voorgelegd aan de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid.

6.11 Beperkingen

In Variant A, waar de huidige bebouwing tot het maaiveld gesloopt is, zijn de beperkingen voor archeologisch onderzoek minimaal. Eventuele beperkingen kunnen wel voortvloeien uit de mogelijke aanwezigheid van kabel en leidingen in de ondergrond, of de aanwezigheid van verontreinigde grond. In Variant B, waar de huidige bebouwing nog aanwezig is, zal de aanleg van met name proefsleuf 2 door de aanwezigheid van de huidige bebouwing bemoeilijkt worden. Denk hierbij aan de afvoer van de stort en de draaicirkel van de graafmachine. Omdat het grondvlak van de huidige bebouwing in deze variant niet onderzocht kan worden, bestaat de kans dat een archeologische vindplaats niet helemaal goed in beeld komt.

HOOFDSTUK 7 UITWERKING EN CONSERVERING

7.1 Structuren, grondsporen

Uitwerking van de tijdens het onderzoek aangetroffen sporen en structuren vindt plaats tot het niveau dat noodzakelijk is voor de beantwoording van de onderzoeksvragen. De beschrijving van de sporen en structuren dient conform de eisen in de KNA 4.1 en de eisen in dit PvE te worden uitgevoerd.

7.2 Analyse aardewetenschappelijke gegevens

De profielen worden in het veld geanalyseerd door een ervaren archeoloog. Indien in het profiel sprake is van een complexe gelaagdheid, worden de profielen in overleg met een fysisch geograaf geanalyseerd.

7.3 Anorganische artefacten

Deze categorie vondsten wordt uitgewerkt voor zover nodig voor beantwoording van de vraagstelling. Bijzondere vondsten worden gefotografeerd. Na afloop van het veldwerk wordt op basis van het evaluatieverslag en in overleg met de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid bepaald welke en in welke mate de aangetroffen materiaalcategorieën, monsters e.d. worden uitgewerkt ten behoeve van de rapportage. Alle vondsten worden conform de eisen van het depot voor deponering klaar gemaakt. Conform de KNA 4.1 is het niet deponeren (de-selecteren) van vondsten alleen mogelijk met instemming van de eigenaar van het vondstmateriaal (de deponhouder). Het voorstel hiervoor wordt opgenomen in het evaluatierapport.

7.4 Organische artefacten

Deze categorie vondsten wordt uitgewerkt voor zover nodig voor beantwoording van de vraagstelling. Bijzondere vondsten worden gefotografeerd. Na afloop van het veldwerk wordt op basis van het evaluatieverslag en in overleg met de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid bepaald welke en in welke mate de aangetroffen materiaalcategorieën, monsters e.d. worden uitgewerkt ten behoeve van de rapportage. Alle vondsten worden conform de eisen van het depot voor deponering klaar gemaakt. Conform de KNA 4.1 is het niet deponeren (de-selecteren) van vondsten alleen mogelijk met instemming van de eigenaar van het vondstmateriaal (de deponhouder). Het voorstel hiervoor wordt opgenomen in het evaluatierapport.

7.5 Archeozoölogische en -botanische resten

De vondsten worden per materiaalcategorie beschreven conform de daarvoor gebruikelijke determinaties (ten minste conform Archeologisch Basis Register), geteld en eventueel gewogen. Ook hiervoor geldt dat de vondsten dienen te worden uitgewerkt tot op het niveau dat nodig is voor de beantwoording van de onderzoeksvragen en zodat deze voldoen aan de depot-eisen en bij (vergankelijke) vondsten dient in eerste instantie minimaal gezorgd te worden voor stabilisering van de staat waarin ze zijn gevonden. De materiaalanalyses worden uitgevoerd door specialisten met aantoonbare ervaring op het gebied van betreffende materiële cultuur, botanische resten en/of archeozoölogische resten uit de aangetroffen perioden.

7.6 Beeldrapportage(objecttekeningen, foto's, kaarten e.d.)

Beeldrapportage zal worden opgenomen waar dit de tekst verduidelijkt. In ieder geval wordt de allesporenkaart in detail weergegeven met spoornummers op een leesbare schaal, relevante profielen/profielkolommen, relevante coupetekeningen, foto's, tekeningen en foto's van karakteristieke/bijzondere vondsten en sporen en structuren worden per periode weergegeven. Per proefsleuf zal ook een zijwand uitgewerkt moeten worden om inzicht te

krijgen in de stratigrafische opbouw. Wanneer vindplaatsen worden aangetroffen dienen deze geplot te worden op oud kaartmateriaal en, indien relevant, afgebeeld te worden. Er dient rekening te worden gehouden met overige vereisten uit de KNA 4.1.

HOOFDSTUK 8 (De-)selectie en conservering

8.1 Selectie materiaal voor uitwerking

Na afloop van het veldwerk wordt op basis van het evaluatieverslag en in overleg met de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid bepaald welke en in welke mate de aangetroffen materiaalcategorieën, monsters e.d. worden uitgewerkt ten behoeve van de rapportage. Vondsten en monsters afkomstig uit een vondstlaag of oude woonlaag, en uit een gesloten context moeten in ieder geval worden geselecteerd voor nadere determinatie en analyse. Daarbij moeten bijzondere vondsten als puntvondst te worden ingemeten en worden deze ook geselecteerd.

8.2 Selectie materiaal voor deponering en verwijdering

Aan het depot van Zuid-Holland dient tijdens de evaluatiefase en na goedkeuring door opdrachtgever en bevoegd gezag in een selectierapport een voorstel gedaan te worden voor te deponeren en te verwijderen vondsten. Pas na goedkeuring van het selectierapport door de depothouder (/eigenaar) kunnen ge-deselecteerde vondsten en monsters op controleerbare wijze worden verwijderd. Zie ook specificatie PS06.

8.3 Selectie materiaal voor conservering

Alle kwetsbare vondsten moeten geconserveerd worden aangeleverd aan het archeologisch depot, volgens de eisen gesteld door het Provinciaal Depot Bodemvondsten Zuid-Holland (PDB). In het selectierapport dient per categorie kwetsbaar materiaal aangegeven te worden welke werkwijze en selectie gevolgd zal worden (conform OS11). In een conserveringsrapport wordt vastgelegd welke vondsten op welke wijze en met welke middelen zijn geconserveerd (specificatie PS06). Voor vragen m.b.t de aanlevering van documentatie en vondstmateriaal kan contact opgenomen worden met het PDB (email: archeologischdepot@pzh.nl) of met de Provincie Zuid-Holland (archeologie@pzh.nl).

HOOFDSTUK 9 DEPONERING

9.1 Eisen betreffende depot

Vondstcomplexen (vondsten, uitgewerkte monsters en onderzoeksdocumentatie) worden compleet en geconserveerd aangeleverd conform de eisen van het Provinciaal Archeologisch Depot Zuid-Holland en de vigerende KNA eisen. Deponering vindt plaats overeenkomstig de eisen gesteld door het Provinciaal Depot Bodemvondsten Zuid-Holland (PDB). Voor vragen m.b.t de aanlevering van documentatie en vondstmateriaal kan contact opgenomen worden met het PDB (email: archeologischdepot@pzh.nl) of met de Provincie Zuid-Holland (archeologie@pzh.nl).

Wanneer er zich tijdens het veldwerk bijzondere, onvoorziene vondsten en/of significante afwijkingen ten opzichte van het PvE voordoen die gevolgen (kunnen) hebben voor de conservering en/of deponering van het vondstcomplex, is overleg met de eigenaar (depothouder) nodig. Waar mogelijk sluit deze aan bij overleg tussen uitvoerder, opdrachtgever en bevoegde overheid.

Uiterlijk twee weken voor aanvang van het veldwerk dient de uitvoerder dit PvE aan de depothouder toe te zenden.

9.2 Te leveren product

Er wordt minimaal een conceptrapport en tenslotte een definitief rapport geleverd. De noodzaak van het aanleveren van een tussentijds evaluatieverslag wordt direct na afloop van het veldwerk in overleg met opdrachtgever en bevoegd gezag bepaald, er kan besloten worden dat een korte melding van de resultaten kan volstaan. Het eindproduct betreft de uitwerking en rapportage van het onderzoek in analoge en digitale vorm. De uitwerking en rapportage gaan in op de onderzoeksvragen en geschieden conform de eisen in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.1 en nadere bepalingen in dit PvE. In principe vindt oplevering van het conceptrapport plaats binnen drie maanden na afronding van het veldwerk, tenzij anders overeen wordt gekomen; Bij het eindproduct levert de opdrachtgever een bewijs van overdracht van vondsten en documentatie. Het rapport dient alle aangetroffen gegevens, vondsten en materialen te beschrijven conform het gestelde in de KNA en in dit PvE. In het rapport worden verder de toegepaste methode, de uitgevoerde werkzaamheden en resultaten beschreven en de vragen uit het PvE beantwoord.

Het rapport wordt beoordeeld door de directievoerder archeologie en vervolgens door de vertegenwoordiger van het Bevoegd Gezag en wordt definitief na goedkeuring. De vondsten en monsters zullen na bestudering en eventuele analyse of conservering door de opdrachtnemer aan het Archeologische Depot Zuid-Holland te worden overgedragen, tezamen met de vereiste documentatie en conform de daarvoor geldende richtlijnen. Het onderzoek dient bij ARCHIS te worden aangemeld. Een kopie van het onderzoeksresultaat (i.e. documentatie) wordt aan de RCE ten behoeve van de ARCHIS-databank gestuurd. Tenslotte dienen de digitale resultaten van het onderzoek geschikt gemaakt te worden voor het E-depot. Na deponering geeft het depot een deponeringsbewijs van overdracht van vondsten en documentatie af. Deze wordt in kopie gezonden naar de opdrachtgever.

Het rapport wordt uitgegeven door de opdrachtnemer. Van het definitieve rapport wordt een exemplaar ter beschikking gesteld aan de opdrachtgever en de gemeente. Het uitvoerende bedrijf levert tevens één exemplaar

van het rapport aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), het provinciale depot, het e-depot, het Archis meldpunt en de lokale heemkundekring.

HOOFDSTUK 10 RANDVOORWAARDEN EN AANVULLENDE EISEN

10.1 Personele randvoorwaarden

Het onderzoek dient uitgevoerd te worden door een gecertificeerd bedrijf/organisatie. Het archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd door personen die voldoen aan de in de KNA 4.1 gestelde bepalingen aan actoren die werkzaamheden in het veld mogen verrichten.

Het veldteam bestaat minimaal uit de volgende personen: een KNA-archeoloog met ervaring van de periode Late-Middeleeuwen/Nieuwe Tijd die de dagelijkse leiding in het veld heeft, een veldtechnicus c.q. veld-assistent of veldmedewerker. De metaaldetector moet gehanteerd worden door een ervaren detectorspecialist.

De beschrijving in het veld van profielen en de verdere aardwetenschappelijke beschrijving en analyse in het veld wordt uitgevoerd door een ervaren archeoloog of een fysisch geograaf met ervaring in het gebied.

Het onderzoek staat onder supervisie van een senior KNA-archeoloog met ruime ervaring voor de perioden Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd.

Additionele deelname van amateurarcheologen aangesloten bij een lokale, regionale of landelijke vereniging op het gebied van de archeologie is welkom, mits onder begeleiding van de archeologische aannemer en tijdens reguliere werkuren. De aanwezigheid van amateurarcheologen vindt schriftelijke neerslag in de dag- en weekrapporten. Het is aan te bevelen contact op te nemen met de plaatselijke heemkundekring.

Perscontacten zijn voorbehouden aan het opdrachtgever/bevoegd gezag. Andere betrokkenen dus ook amateurs mogen niet op eigen initiatief contact leggen met de pers.

Kennis van de KNA 4.1 en de van toepassing zijnde protocollen wordt verondersteld aanwezig en eigen te zijn.

10.2 Overlegmomenten

Indien belangwekkende zaken worden aangetroffen waarin dit PvE niet voorziet, vindt overleg plaats tussen de opdrachtgever, bevoegd gezag, diens adviseur en archeologisch aannemer. Elke afwijking van het PvE dient schriftelijk te worden vastgelegd in het evaluatierapport en het eindrapport. In overleg kan bijvoorbeeld besloten worden aanvullende onderzoeksvragen te stellen;

- Beslissing tot uitbreiding of inperking van het onderzoek is onderwerp van separate besluitvorming;
- Afstemming tussen de opdrachtgever, het bevoegd gezag en diens deskundige en de opdrachtnemer vindt plaats op de volgende momenten:

- Uiterlijk bij aanvang van de werkzaamheden;
- Gedurende het veldwerk, bij begin veldwerk en bij einde veldwerk;
- In geval van bijzondere vondsten/structuren vindt hierover ook overleg plaats met de deskundige namens bevoegd gezag;

- Na afloop van het veldwerk vindt overleg met de opdrachtgever en de deskundige namens bevoegd gezag plaats over het gewenste detailniveau van de uitwerking en rapportage. Dan wordt tevens vastgesteld welke specialisten ingeschakeld worden en welke vondsten en monsters worden geanalyseerd. De uitwerking begint niet voordat dit overleg heeft plaatsgevonden. Alvorens dit overleg plaatsvindt, kan besloten worden dat de opdrachtnemer een evaluatierapport van de resultaten, de digitale vondstenlijst en de digitale veldtekeningen binnen 4 weken na afloop van het veldwerk aan het bevoegd gezag toe te zenden dient. Hierbij doet de opdrachtnemer daarbij een voorstel voor een uitwerkingsplan voor verdere waardering en analyse met inzet van specialisten plus onderbouwing hiervan.

Wanneer de in het veld aangetroffen hoeveelheden, soorten materialen, soorten objecten en/of dateringen en conservering significant afwijken van het onderhavige PvE, wordt telefonisch of per mail contact opgenomen met de depothouder, Provincie Zuid-Holland. Wanneer deze niet binnen een werkdag aangeeft of het onvoorziene materiaal in aanmerking komt voor deponering, beslist de verantwoordelijke senior KNA-archeoloog van de uitvoerende instantie in overleg met de bevoegde overheid en/of diens adviseur of het materiaal uit het veld wordt meegenomen.

10.3 Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie

De senior KNA archeoloog/projectleider houdt toezicht op werkzaamheden, toetst de velddocumentatie, dag- en weekrapporten en is betrokken bij selectie van vondstmateriaal. Wijziging in het PvE, toekenning van meer- of minderwerk en vergelijkbare zaken moeten in overleg met de bevoegde overheid en de opdrachtgever gebeuren. De bevoegde overheid is bij selectie- en evaluatiemomenten betrokken; de depothouder is betrokken bij selectie van vondstmateriaal. Bij ingrijpende wijzigingen ten opzichte van het PvE is altijd toestemming van de bevoegde overheid nodig. Indien niet voorziene archeologische resten worden aangetroffen, wordt contact opgenomen met de bevoegde overheid en de opdrachtgever over de te volgen strategie alvorens het onderzoek voort te zetten. Wanneer dit significante consequenties heeft voor de aard, conservering en hoeveelheden van het vondstmateriaal, wordt tevens contact opgenomen met de depothouder.

Het rapport wordt in eerste instantie in conceptvorm in enkelvoud (digitaal als pdf) binnen drie maanden na afloop van het veldwerk aangeboden aan de opdrachtgever en aan de bevoegde overheid en diens adviseur, die de resultaten dient te laten toetsen aan dit PvE. Het commentaar dient binnen enkele weken te worden aangeleverd bij het uitvoerend archeologisch bedrijf. Het commentaar van de genoemde instanties dient binnen zes weken te worden verwerkt in een definitief rapport.

In het geval tijdrovend specialistisch onderzoek noodzakelijk blijkt, kunnen de hier gestelde termijnen niet realiseerbaar blijken. Hierover dient op het moment dat de mogelijkheid tot overschrijding van de gestelde termijnen duidelijk wordt, contact te worden opgenomen met de bevoegde overheid en/of diens adviseur.

Binnen twee jaar na afronding van het veldwerk moeten alle, conform het PvE gespecificeerde digitale producten worden overgedragen aan het e-Depot conform KNA 4.1: DS05. Uiterlijk 2 jaar na afronding van het veldwerk worden de vondsten, monsters en bijbehorende originele documentatie overgedragen aan het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van de provincie Zuid-Holland conform KNA 4.1, specificaties DS02 en DS03 en de voor dat depot geldende eisen.

10.4 Overige randvoorwaarden en aanvullende eisen

De opdrachtgever zorgt dat de toegankelijkheid, de bereikbaarheid, de afzetting, ruimte voor de plaatsing van keten, ruimte voor het stort, de vereiste vergunningen, de betredingstoestemming, de controle op explosieve en waterlozing ten behoeve van een pomp/bronnering of zeefinstallatie op het riool of oppervlaktewater zijn geregeld. Indien van toepassing, dienen alle obstakels als bomen, begroeiing en bestrating/verharding door de opdrachtgever te worden verwijderd. De uitvoerende instantie van het veldwerk draagt zorg voor de KLIC-melding (kabels en leidingen), de oplevering van het terrein, de communicatie met opdrachtgever, de bevoegde overheid en/of diens adviseur, et cetera.

Het onderzoeksrapport dient ten minste te voldoen aan de KNA, versie 4.1, en opgesteld te zijn volgens de Publicatiewijzer voor de archeologie (Diepeveen-Jansen en Kaarsemaker, 2004).

Het rapport verschijnt in de huisstijl van de uitvoerende instantie. Van dit rapport wordt een digitaal exemplaar ter beschikking gesteld aan de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE), de provincie Zuid-Holland en de Koninklijke Bibliotheek. De bevoegde overheid en/of diens adviseur ontvangt twee analoge en één digitaal exemplaar van het rapport. De opdrachtgever ontvangt twee exemplaren van het rapport. In overleg met de bevoegde overheid de gemeente Hoeksche Waard, of diens adviseur kunnen delen van de werkstraat vrijgegeven worden, dit in verband met de voortgang van het project.

HOOFDSTUK 11 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET VASTGESTELDE PVE

11.1 Wijzigingen tijdens het veldwerk

Belangrijke wijzigingen tijdens het veldwerk wat betreft de strategie en methodiek worden ter goedkeuring aan de bevoegde overheid voorgelegd. Indien meerkosten aan deze veranderingen verbonden zijn, is tevens goedkeuring vereist van de opdrachtgever. Wanneer dit significante consequenties heeft voor de aard, conservering en hoeveelheden van het vondstmateriaal wordt tevens contact opgenomen met de depothouder.

11.2 Belangrijke wijzigingen

Onderstaande belangrijke wijzigingen worden te allen tijde aantoonbaar voorgelegd aan alle betrokken partijen:

- Afwijking van de archeologische verwachting;
- Wijzigingen van de gehanteerde onderzoeksmethode
- Wijzigingen van de fysieke en/of technische omstandigheden;
- Vastleggen overleg- en evaluatiemomenten;
- Onvoorziene omstandigheden (bijvoorbeeld m.b.t. omvang vindplaats, aantallen m², vlakken, vondsten, vondsttypen et cetera).

11.3 Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk

Eventuele wijzigingen tijdens de uitwerking en conservering vinden plaats in samenspraak met de deskundige namens de bevoegde overheid en de opdrachtgever. Deze worden schriftelijk vastgelegd. Indien deze wijzigingen van invloed zijn op de offerte, wordt een aangepaste offerte aan de opdrachtgever voorgelegd. Eventuele wijzigingen m.b.t. conservering vinden tevens plaats in samenspraak met de depothouder.

11.4 Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering

Belangrijke wijzigingen van de onderzoeksopzet tijdens de uitwerkingsfase worden ter goedkeuring voorgelegd aan de bevoegde overheid en/of diens adviseur. Indien meerkosten aan deze veranderingen verbonden zijn, is tevens goedkeuring vereist van de opdrachtgever.

LITERATUUR EN BIJLAGEN

Literatuur

Carmiggelt, A., en P.J.W.M. Schulten. 2002. *Veldhandleiding Archeologie. Archeologie Leidraad 1*. Zoetermeer: College voor Archeologische Kwaliteit.

Centraal College van Deskundigen. 2006. "Leidraad KNA Eerste Hulp bij Kwetsbaar vondstmateriaal." .

Diepenveen-Jansen, M. en J. Kaarsemaker, 2004: *Publicatiewijzer voor de archeologie*, Amsterdam.

Huizer, J., M. Benjamins, en S. van der A. 2014. *De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de Hoeksche Waard*. ADC Heritage H 034. Amersfoort.

Ransijn, S. 2021. *Schouteneinde 27 te Puttershoek. Gemeente Hoeksche Waard. Bureauonderzoek t.b.v. Inventariserend Veldonderzoek, Verkennend booronderzoek*. Synthegra-rapport S210036. Leusden.

Rensink, E., H.J.T. Weerts, M. Kosian, H. Feiken, en B.I. Smit. 2016. "Archeologische Landschappenkaart van Nederland, versie 2.6." . Amersfoort: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

SIKB. 2018. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.1*.

Spies, H., en R. Zijl. 2008. *Werken in of met verontreinigde grond en verontreinigd (grond)water*. Ede: CROW.

Bijlage 1 bij het PvE: Lijst met te verwachten aantallen
(zie ook de referentietabellen PS07)

Onderzoek	Verwachting
Omvang	Verwachte aantal m²
	112 m ²
Vondstcategorie	Verwachte aantallen (N)
Aardewerk	20
Bouwmateriaal	5
Metaal (ferro)	5
Metaal (non-ferro)	1
Slakmateriaal	1
Vuursteen	0
Overig natuursteen	5
Glas	5
Menselijk botmateriaal onverbrand	0
Menselijk botmateriaal verbrand	0
Dierlijk botmateriaal onverbrand	5
Dierlijk botmateriaal verbrand	0
Visresten (hand verzameld)	1
Schelpen	1
Hout	1
Houtskool(monsters)	0
Textiel	0
Leer	0
Sub-moderne materialen	0
Monstername	Verwachte aantallen (N)
Algemeen biologisch monster (ABM)	1
Algemeen zeefmonster (AZM)	1
Pollen, diatomeeën en andere microfossielen	1
Monsters voor anorganisch chemisch onderzoek	0
Monsters voor micromorfologisch onderzoek	0
Monsters voor luminescentiedatering (OSL)	0
Monsters voor koolstofdatering (¹⁴ C)	0
Vismonsters	0
DNA	0
Dendrochronologisch monster	0

Bijlage 2 bij het PvE: Overzicht te raadplegen specialisten/specialismen

Vondstcategorie	In PvE voorschrijven “Raadplegen bij PvA”	In PvE voorschrijven “Raadplegen bij veldwerk”	In PvE voorschrijven “Raadplegen bij uitwerking”
Aardewerk	nee	nee	ja*
Bouwmateriaal	nee	nee	ja*
Metaal (ferro)	nee	nee	ja*
Metaal (non-ferro)	nee	nee	ja*
Slakmateriaal	nee	nee	ja*
Vuursteen	nee	nee	ja*
Overig natuursteen	nee	nee	ja*
Glas	nee	nee	ja*
Menselijk botmateriaal onverbrand	nee	ja*	ja*
Menselijk botmateriaal verbrand	nee	ja*	ja*
Dierlijk botmateriaal onverbrand	nee	nee	ja*
Dierlijk botmateriaal verbrand	nee	nee	ja*
Visresten	nee	nee	ja*
Schelpen	nee	nee	ja*
Hout	nee	nee	ja*
Houtskool(monsters)	nee	nee	ja*
Textiel	nee	nee	ja*
Leer	nee	nee	ja*
Sub moderne materialen	nee	nee	ja*
Monstername			
Algemeen biologisch monster (ABM)	nee	nee	ja*
Algemeen zeefmonster (AZM)	nee	nee	ja*
Pollen, diatomeeën en andere microfossielen	nee	nee	ja*
Monsters voor anorganisch chemisch onderzoek	nee	nee	ja*
Monsters voor micromorfologisch onderzoek	nee	nee	ja*
Monsters voor luminescentiedatering (OSL)	nee	nee	ja*
Monsters voor koolstofdatering (¹⁴ C)	nee	nee	ja*
DNA	nee	ja*	ja*
Dendrochronologisch monster	nee	nee	ja*

*afhankelijk van vondsten in het veld

Bijlage 3 plangebied voor de inrichtingswerkzaamheden

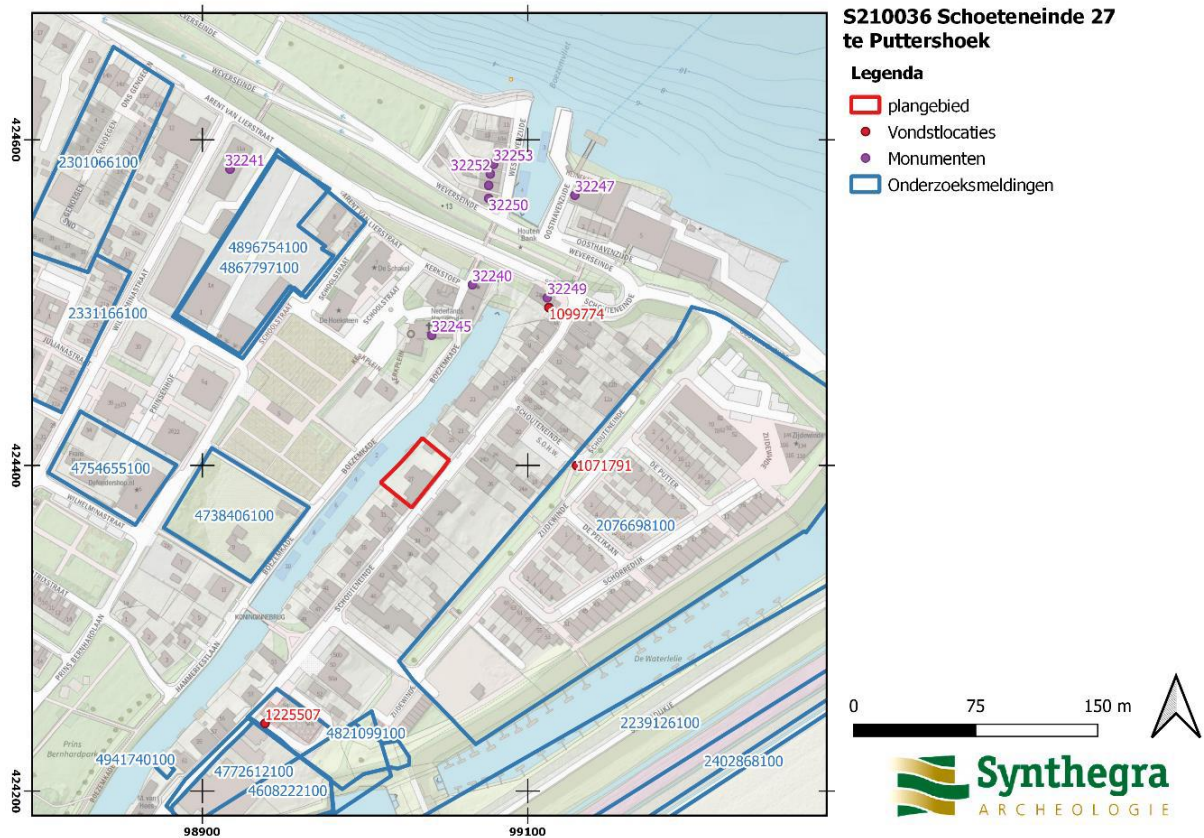

Het plangebied op de Topografische Kaart van Nederland 1:25.000 aangegeven met het rode kader (Bron: Opentopo).

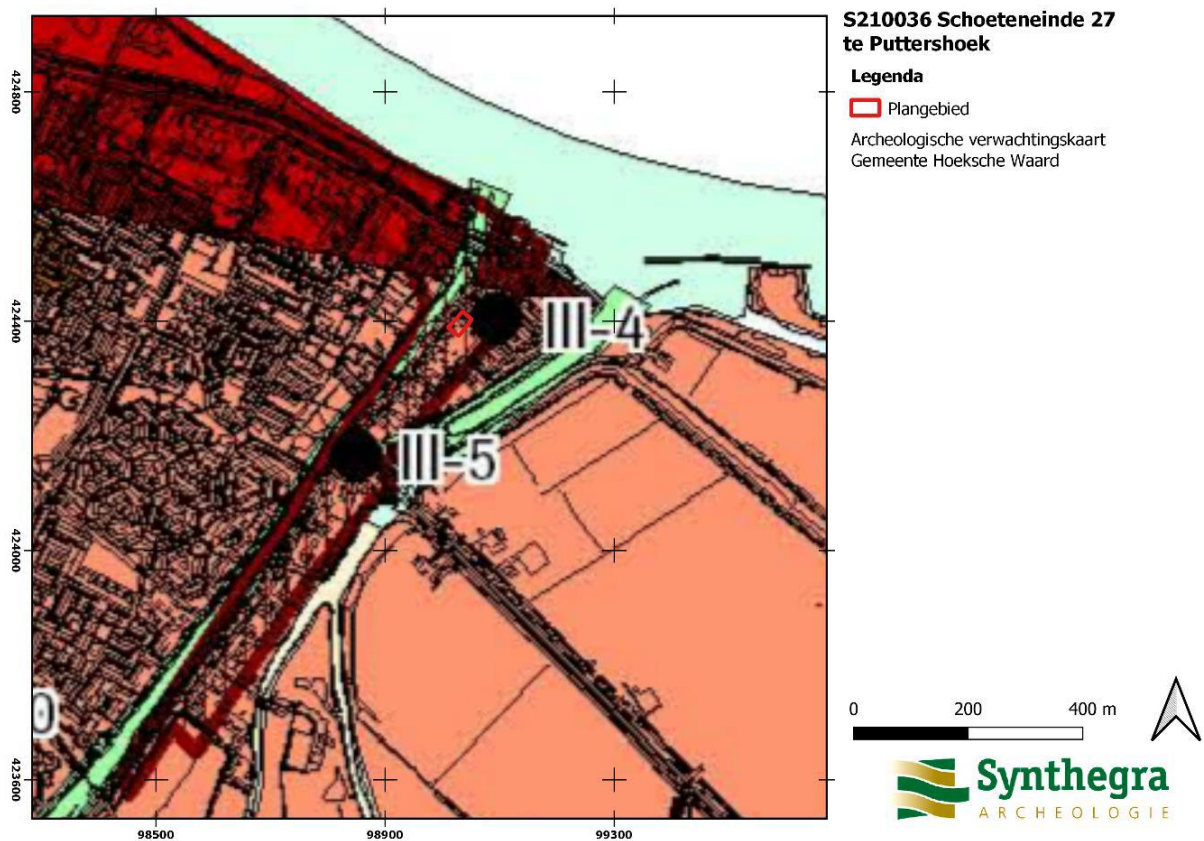
Detailopname van het plangebied op een recente luchtfoto (Bron:Google Maps).

Bijlage 4 IKAW / AMK / Archis-waarnemingen

(Bron: Open topo)

Bijlage 5: Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Hoeksche Waard

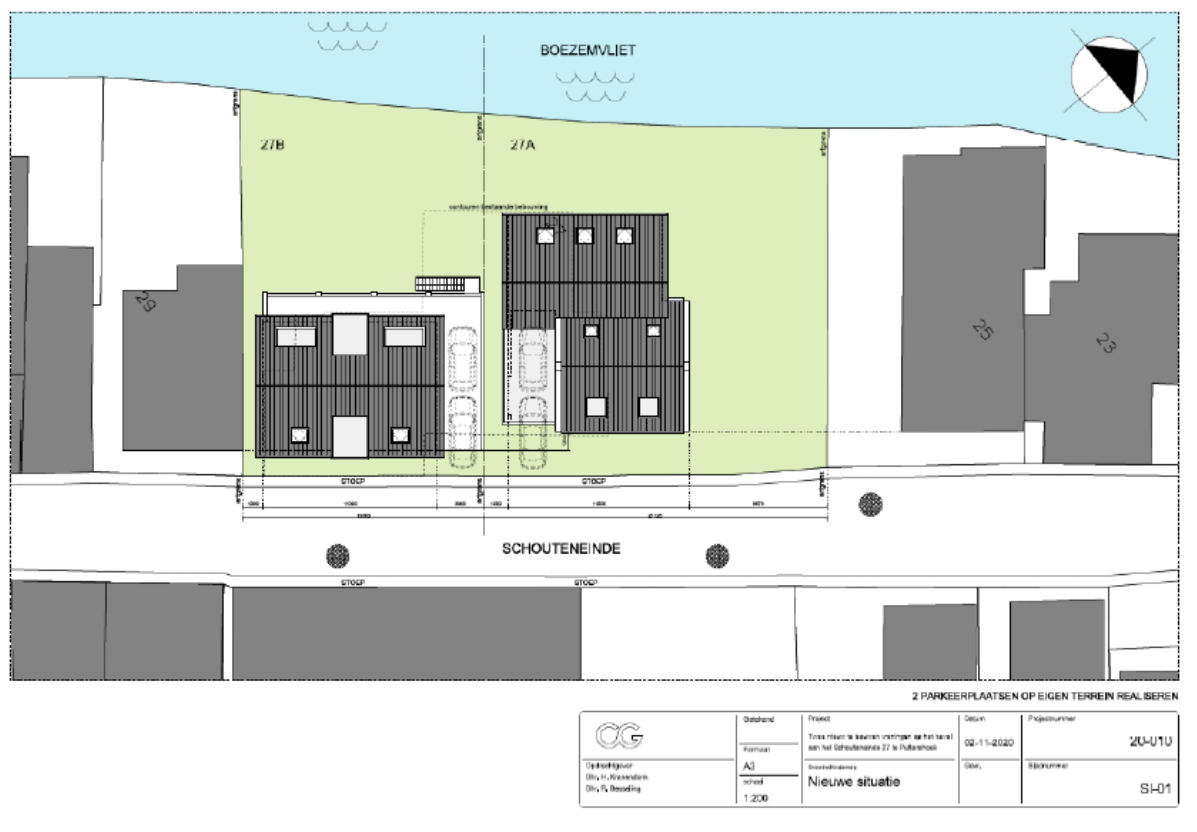

Legenda

	Archeologische verwachting	Periode	Complextype
	Hoog	Neolithicum tot en met Late Middeleeuwen	nederzetting
 (waterbodem)			
	Middelhoog	IJzertijd tot en met Nieuwe Tijd	nederzetting
	Middelhoog	IJzertijd tot en met Nieuwe Tijd	nederzetting
	Laag	Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd	nederzetting
	Geen verwachting	n.v.t.	n.v.t.

Ligging van het plangebied op de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Hoeksche Waard, aangegeven met het rode kader (Bron: Huizer et al 2014).

Bijlage 6: Tekening van de bouwplannen

(Bron: opdrachtgever)

Bijlage 7: Locaties van de geplande proefsleuven

Variant A

Variant B